

วิธีการสืบหาคำไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์

จินดา งามสุทธิ
นักวิชาการอิสระ

E-mail: chinda50@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 3 มีนาคม 2565

วันแก้ไขบทความ: 24 พฤษภาคม 2565

วันตอบรับบทความ: 25 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประมวลและวิเคราะห์แนวทางวิธีการสืบหาคำไทย ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบจากผลงานวิจัยของนักภาษาศาสตร์ไทยและต่างประเทศ รวมทั้งแบบเรียนภาษาไทยและวรรณคดีไทยบางเรื่อง ผลงานทั้งหมดศึกษาวิจัยและวิเคราะห์คำไทย คำร่วมเชื้อสาย และคำดั้งเดิมในภาษาตระกูลไท วิธีการสืบหาคำไทยสามารถดำเนินการได้ 5 วิธีคือ 1) การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ 2) คำพื้นฐาน 3) คำศัพท์ในศิลาจารึก หนังสือแบบเรียนและวรรณคดีไทยบางเรื่อง 4) คำศัพท์ภาษาไทยที่เป็นคำร่วมเชื้อสาย และ 5) หน้า และ อนุ นำ เป็นคำไทย

คำสำคัญ: คำไทย คำร่วมเชื้อสาย ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ ภาษาตระกูลไท

Inquiry Method in Thai words: Linguistic Approach

Chinda Ngamsutdi
Independent Scholar
E-mail: chinda50@hotmail.com

Received: March 3, 2022

Revised: May 24, 2022

Accepted: May 25, 2022

Abstract

This academic article aimed to codify and analyze the Thai words inquiry method by using the historical and comparative linguistic approach and the research results of Thai and foreign linguists. In addition, Thai words in some Thai textbooks and literature are included. All the works studied and analyzed Thai words, cognate words, and proto-words in the Tai language family. Therefore, the Thai words inquiry method could proceed by 5 principles, 1) historical and comparative linguistic studies, 2) basic vocabularies, 3) Thai words in the stone inscription, some Thai textbooks and literature, 4) the cognate Thai words in the research of Thai and foreign linguists and 5) <ห> and <อ> precede the other initial consonants are Thai words.

Keywords: Thai word, cognate word, historical and comparative linguistics, Tai family

บทนำ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประมวลและวิเคราะห์แนวทางการสืบาคำไทย เนื่องจากภาษาของเรามีคำที่รับมาจากภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นเรื่องปกติของภาษาต่าง ๆ ทั่วไปที่จะมีคำภาษาต่างประเทศเข้าไปปะปนในภาษาของตนตามทฤษฎีภาษาเหนือกว่า (superstratum theory) ที่มีแนวคิดที่ว่าภาษาของชาติที่มีอิทธิพลเหนือกว่าทางด้านวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง หรืออดีตเป็นชาติที่ชนะสงคราม คำต่างประเทศจากภาษาเหนือกว่าจะนำมาใช้ปะปนอยู่ในภาษาไทยจนบางครั้งเราอาจแยกไม่ออกว่าเป็นคำไทยหรือคำเทศ แต่บางครั้งภาษาเหนือกว่า ก็อาจจะรับคำจากภาษาพื้นเดิมเข้าไปใช้ในภาษาของตนตามทฤษฎีภาษาพื้นเดิม (substratum theory) ที่มีความเชื่อว่าภาษาพื้นเดิมอาจส่งผลให้ภาษาเหนือกว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบเสียงของภาษา หรือรับคำภาษาพื้นเดิมไปใช้

การที่ภาษาไทยรับคำจากภาษาต่างประเทศมาใช้ มิได้หมายความว่าภาษาต่างประเทศดีกว่าภาษาไทย เพราะตามหลักภาษาศาสตร์ถือว่าทุกภาษามีความดีเท่ากัน เนื่องจากภาษาทุกภาษามีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการสื่อสารในกลุ่มชนหรือในชาติของตน ภาษาไทยรับคำมาจากภาษาต่างประเทศที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, คำชี้แจงฯ: 11) ระบุไว้จำนวน 14 ภาษา ได้แก่ ภาษาเขมร จีน ขวา ญวน ญี่ปุ่น ตะเลง เบงกาลี ปาลิ (บาลี) ฝรั่งเศส มลายู ละติน สันสกฤต อังกฤษ และฮินดี และมีการเพิ่มเติมอีก 1 ภาษา คือภาษาเกาหลี ในพจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2550) รวมมีคำมาจากภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน จำนวน 15 ภาษา โดยมีอักษรย่อในวงเล็บท้ายบทนิยาม บอกที่มาของคำ ส่วนคำที่ไม่มีอักษรย่อในวงเล็บท้ายบทนิยามบอกที่มาจากคำซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก อาจทำให้เข้าใจได้ว่าทุกคำเป็นคำไทย แต่ในคำนำพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 เมื่อพิมพ์ครั้งที่หนึ่ง (2493: ฐ) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับประวัติของคำว่า

“ในเรื่องประวัติของคำนั้น พจนานุกรมที่สมบูรณ์จริง ๆ จะต้องให้ประวัติของคำที่ละเอียด เช่นว่า คำนี้ใช้กันในสมัยใด มาจากภาษาอะไร ข้อนี้เป็นข้อที่ยากมากในการทำพจนานุกรมนี้ เพราะไม่สามารถสอบสวนค้นหาหนังสืออ่านได้ทุกยุคทุกสมัย ประกอบทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสืบค้นและให้ตัวอย่างก็มีไม่พอ ถึงกระนั้นก็ดี คณะกรรมการก็ได้พยายามที่สุดที่จะให้พจนานุกรมนี้สมบูรณ์ในด้านประวัติของคำ แต่ก็ยังมีคำอีกมากคำที่สืบค้นประวัติไม่ได้มาจากภาษาอะไร หรือเป็นภาษาอะไรกันแน่ บางคำก็สืบและวินิจฉัยได้แต่เพียงราง ๆ ยังลงเนื้อเห็นไม่ได้แน่แท้ก็ไม่อาจนำมาลงไว้ในพจนานุกรมนี้ เพราะยังเป็นเพียงข้อสันนิษฐานชั่วคราวซึ่งจะต้องหาหลักฐานต่อไป”

จะเห็นว่าคณะกรรมการชำระปทานุกรมหรือพจนานุกรมฉบับนี้ได้ใช้เวลาในการดำเนินงานตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2475 ถึง วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2493 เป็นระยะเวลา 17 ปีเศษ และผู้ที่ประธานคณะกรรมการชำระปทานุกรมตั้งแต่การตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2493 ถึงการตีพิมพ์ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2507 คือ พระยาอนูมานราชชน ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาภาษาศาสตร์ของไทยที่ท่านกล่าวไว้ในคำนำว่า “ในด้านประวัติของคำจะต้องมีการหาหลักฐานกันต่อไป” ที่ท่านกล่าวเช่นนี้เพื่อจะให้ผู้รู้ได้มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไป ซึ่งปัจจุบันสามารถที่จะดำเนินการได้เพื่อสืบค้นหาคำไทยและคำเทศตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ (historical linguistics) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (comparative linguistics) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคล้ายคลึงและความแตกต่างของภาษาระหว่างสองภาษาหรือมากกว่าในช่วงเวลาเดียวกัน ภาษาที่นำมาเปรียบเทียบกันนั้นจะต้องเป็นภาษาร่วมตระกูลเชื้อสายเดียวกัน นอกจากภาษาศาสตร์สองสาขานี้แล้ว อาจจะต้องใช้ข้อมูลการศึกษาของภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnolinguistics) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษาและชาติพันธุ์วิทยา หรือภาษาศาสตร์มานุษยวิทยา (anthropological linguistics) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม

การที่คำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ไม่มีการระบุว่าเป็นคำใดเป็นคำไทยบ้าง มีแต่ระบุท้ายบทนิยามคำศัพท์ที่เป็นคำยืมบางคำว่าเป็นคำมาจากภาษาอะไร ทำให้ผู้ใช้พจนานุกรมไม่ทราบชัดเจนว่าคำใดเป็นคำไทย ซึ่งแตกต่างจากพจนานุกรม (ร.ศ. 120) ฉบับกรมศึกษาธิการที่มีคำบอกภาษาที่มาของคำศัพท์ โดยใช้อักษรย่อ ท. ต่อจากคำศัพท์ที่เป็นคำภาษาไทยทุกคำ ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาวิธีการสืบหาคำไทยตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ อันจะเป็นประโยชน์ในการสืบหาคำที่ขึ้นต้นด้วย ข และ ค ที่ปัจจุบันในหนังสือที่เกี่ยวกับหลักภาษาไทยบางฉบับได้มีการให้ตัด ข และ ค ออกจากระบบพยัญชนะไทยในปัจจุบัน สรุพบว่าพยัญชนะไทยมี 42 ตัว ซึ่งการสืบหาคำไทยจะพบว่าเสียงพยัญชนะ ข และ ค ยังคงปรากฏอยู่ในภาษาตระกูลไทหลายภาษา จึงควรให้ ข และ ค คงไว้ในพยัญชนะไทย ผู้สอนภาษาไทยจะต้องรู้จักอธิบายแก่นักเรียนว่ารูปพยัญชนะทั้งสองเป็นพยัญชนะที่แสดงและรักษาเสียงพยัญชนะไทยดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดีและจะทำให้ให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับพยัญชนะเดิม พยัญชนะเดิมและพยัญชนะกลางของภาษาไทยดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษาสืบหาคำไทยจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษาให้ทราบวิธีการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบเพื่อศึกษาคำไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วิธีการศึกษาค้นคว้า

วิธีการศึกษาสืบหาคำไทยใช้วิธีการประมวลและวิเคราะห์แนวทางการสืบหาคำไทยตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ จากผลการศึกษาวิจัยภาษาไทยในศิลาจารึกหลักที่ 1 หนังสือแบบเรียนภาษาไทยและวรรณคดีบางเรื่อง และจากผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำไทยและการศึกษาหาคำดั้งเดิมในภาษาตระกูลไทของนักภาษาศาสตร์ไทยและต่างประเทศ นำมาวิเคราะห์ให้เห็นแนวทางวิธีการสืบหาคำไทย โดยจำแนกเป็นข้อมูลหลักฐานการศึกษาคำไทยและวิธีการสืบหาคำไทย

ข้อมูลหลักฐานการศึกษาคำไทย

ข้อมูลการศึกษาคำไทยของนักภาษาศาสตร์ไทยและต่างประเทศที่ศึกษาวิจัยและผลงานอื่น ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือแบบเรียนและวรรณคดีไทยบางเรื่องที่กำลังถึงภาษาไทยและคำไทยในลักษณะต่าง ๆ ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบมีเป็นจำนวนมาก ผู้เขียนได้เลือกผลงานที่แสดงไว้เกี่ยวกับคำไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นศิลาจารึกที่บันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช กษัตริย์องค์ที่ 3 สมัยสุโขทัย ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น ในปี พ.ศ. 1826 ซ่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ (2526: 151) กล่าวว่า

“เราควรระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพ่อขุนรามคำแหงที่ได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้ ถึงแม้ว่าเค้าเอามาจากอักษรของชาติอื่นหลายชาติ แต่ก็ได้ดัดแปลงเพื่อให้เหมาะกับลักษณะของภาษาไทย มีทั้งเพิ่มอักษร ประดิษฐ์วรรณยุกต์ขึ้น เพื่อให้ออกเสียงได้ชัดเจน ทั้งดัดแปลงตัวอักษร ทั้งสระและพยัญชนะให้มีความสูงเสมอกันเป็นระเบียบ และวิธีการเขียนก็วางสระไว้บนบรรทัดเดียวกับพยัญชนะแบบยุโรป ต่างกับยุโรปที่อยู่โรวางสระไว้หลังพยัญชนะ แต่พ่อขุนรามคำแหงวางสระไว้หน้าพยัญชนะ ทั้งนี้ต่างกับวิธีเขียนของตัวอักษรที่เป็นต้นเค้า นับว่าเป็นความคิดที่ก้าวหน้าเป็นอย่างยิ่ง”

ราตรี ธันวารช (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาคำในศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช” พบว่าคำศัพท์ทุกคำที่ได้ศึกษามีทั้งสิ้น 451 คำ สามารถแบ่งออกได้ตามที่มาของรากศัพท์ดังนี้ คือ คำไทย 346 คำ คำเขมร 37 คำ คำมอญ 8 คำ คำบาลี 11 คำ คำสันสกฤต 20 คำ คำบาลีสันสกฤต 28 คำ และคำเปอร์เซีย 1 คำ การมีคำไทย 346 คำ คิดเป็นร้อยละของคำไทยทั้งหมดได้ถึง 76.7 ซึ่งสูงมาก อาจกล่าวได้ว่าศิลาจารึกหลักนี้เป็นหลักฐานที่ใช้คำไทยมากที่สุด ผู้วิจัยได้เลือกเสนอคำไทยที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 เป็นตัวอย่างไว้ 40 คำ คือ กลวง กว่า กินดี ภู แก่กม แก่ลิ่ง ขา เข้า

ชาย ช้ำ ชื่น และ ใครใจ คุ่ม ซ่อย ชั่ว ไซ่ ภู ฌงง ฎิน ตีนนอน ตู เตียมแม่ ท่วย นบ บ้าน
ปวว เผื่อ พาย, พ่าย แพ้ รอด ลายสือ หลวก หวว (หมายถึง ทาง, ทิศ, ด้าน) หวว
(หมายถึง หัวเราะ) หววนอน หา (คือคำว่า หาก ในปัจจุบันแปลว่า เอง) หา (หมายถึง คั้น,
สับ, เสาะ, แสวง) อัยาว อยีน

ราตรี ธันวารชร ได้ยกตัวอย่างคำไทยไว้ 40 คำข้างต้น นอกจากจะให้ความหมาย
ของคำแต่ละคำไว้แล้วยังอธิบายเปรียบเทียบกับคำที่ใช้ในภาษาถิ่นของไทยในบางแห่ง เช่น
ภาษาอีสาน ภาษาพายัพ ภาษาเชียงใหม่ ภาษานครศรีธรรมราช และภาษากลุ่มไทนอก
ประเทศ เช่น ภาษาไทลื้อ ไทขาว ไทดำ ไทแดง ลุงโจว เมื่อเราได้ศึกษาผลงานวิจัยเรื่องนี้
แล้วจะรู้ถึงวิธีการศึกษาค้นคว้าหาคำไทย การเปลี่ยนแปลงของคำ และการเปลี่ยนแปลง
ความหมายของคำไทยที่ใช้มาแต่สมัยสุโขทัยตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบ
เทียบที่ชัดเจนอีกด้วย

2. จินตามณี เป็นตำราเรียนภาษาไทยเล่มแรก พระโหราธิบดีได้แต่งขึ้นถวาย
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช นายธนิต อยู่โพธิ์ สันนิษฐานว่าแต่งขึ้นราวปี พ.ศ. 2215 ถึง
2414 ถูกยกเลิกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นตำราเรียนภาษาไทย
ที่ใช้กันมาถึง 200 ปี

จินตามณีเล่มนี้นับได้ว่าเป็นตำราเรียนที่ดีเล่มหนึ่งของไทยเพราะยังไม่เคย
ปรากฏว่ามีใครทำได้ในเวลานั้น แต่พระโหราธิบดีสามารถคัดเลือกแบบแผนวิธีการ
เรียนอักษรศาสตร์ อันได้แก่ แบบแผนอักษรวิธีภาษาไทยและแบบแผนแต่งคำประพันธ์
ไทยขึ้นมาได้อย่างมีระบบ แม้แต่สมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ
ยังทรงออกพระโอษฐ์ว่าจินตามณี เป็นตำราเรียนหนังสือไทย แต่งไว้พิสดาร (กระทรวง
ศึกษาธิการ, 2507: 18) จินตามณี เป็นตำราเรียนภาษาไทยเล่มแรกและเป็นแบบแผนวิธี
การเรียนด้านอักษรวิธีของไทยที่เป็นแบบอย่างของหนังสือ ตำรา และแบบเรียนภาษาไทย
ในสมัยต่อมาเป็นอย่างมาก ปัจจุบันมีบัญชีหนังสือรายชื่อและเอกสารโบราณแบบเรียน
ของหอสมุดแห่งชาติเรื่องจินตามณีถึง 123 ฉบับ คล้ายคลึงกับในอินเดียบุราณที่มีผล
งานการศึกษาภาษาที่ดีที่สุดและมีอิทธิพลต่อการศึกษาของชาติตะวันตกเป็นอย่างมาก คือ
หนังสือไวยากรณ์ภาษาสันสกฤตของปาณินิ (Pāṇini) เรื่องอษฎฐายี (Aṣṭādhyāyī)
ซึ่งหมายถึงหนังสือแปดเล่ม ไม่เป็นที่แน่นอนว่าปาณินิได้เขียนหนังสือไวยากรณ์นี้ไว้เมื่อใด
แต่อาจจะประมาณได้ว่าอยู่ระหว่าง 600-300 ปีก่อนคริสตกาล เป็นหนังสือที่อธิบาย
ไวยากรณ์ของภาษาสันสกฤตได้อย่างละเอียดยอดเยี่ยม ไม่มีผู้ใดเสมอได้จนกระทั่งถึง
ปัจจุบันนี้ เป็นผลการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เรื่องแรกของภาษาตระกูลอินโด -
ยูโรเปียน แม้แต่ เลนาร์ต บลูมฟิลด์ (Leonard Bloomfield, 1964: 11) ยังกล่าวไว้ว่า
“เป็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของความรู้ความสามารถของมนุษย์”

ในเบื้องต้นของหนังสือจินตามณีได้กล่าวถึงอักษรศัพท์ที่เป็นคำจากภาษาบาลี และสันสกฤตมีตัวอย่างคำที่ใช้ ส ศ และ ษ ตามลำดับ ส่วนที่เป็นคำไทย คือการใช้ไม้ม้วน 20 คำ ที่แต่งเป็นกาพย์ยานี 11 ดังนี้

ใฝ่ใจแลให้ทาน	หังนอกในแลใหม่ใส
ใครใคร่แลยงโย	อันใดใช้แลไหลหลง
ใส่กลสไฟไ้	หังใต้เหนือแลใหญ่ยง
ใกล้ใบแลไซ่ง	ญี่สิบม้วนคือวาจา

การใช้ไม้ม้วน 20 คำนี้ปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยในสมัยต่อ ๆ มา จนถึงปัจจุบัน เช่น ในหนังสือมูลบทบรรพกิจ (2521: 58) ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ได้กล่าวไว้ว่า “อนึ่ง พึงให้รู้จักคำที่ต้องใช้ไม้ม้วน โดยกำหนดไว้ 20 คำ ดังนี้ ใฝ่ฝืน สมใจ ให้ทาน ภายใน ผ้าใหม่ สดใส ใครไปมา จะใคร่ได้ ยองโย สิ่งใด ของใช้ หลงไหล ใส่ไคล้ หลึงสะโก้ เป็นไ้ ภายใต้ ผู้ใหญ่ ทางใกล้ มิใช่ ดอกแกมใบ”

หนังสือจินตามณี ได้กล่าวถึงคำที่ใช้ไม้ม้วน 80 คำ ที่เป็นคำไทยและคำเทศ ตามด้วยจำแนกอักษรเป็น 3 หมู่ แจกลูกผันอักษร และอธิบายวิธีแต่งกาพย์ กลอน โคลง และฉันท

3. กาพย์พระไชยสุริยา ผู้แต่งคือพระสุนทรโวหาร หรือที่คนทั่วไปเรียกขานนาม ท่านว่าสุนทรภู่ กวีรัตนโกสินทร์ เกิดเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2329 ในโอกาสครบรอบ 200 ปีชาตกาลของสุนทรภู่ องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ยกย่องให้ท่านเป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านวรรณกรรม ผลงานของสุนทรภู่มีเป็นจำนวนมาก เรื่องที่เกี่ยวข้องกับคำไทย คือเรื่องกาพย์พระไชยสุริยา แต่งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2383-2385 เป็นนิทานที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ คือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉับ 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 เป็นนิทานที่แต่งขึ้นเพื่อสอนเด็กเกี่ยวกับการอ่านและการเขียนคำตัวสะกดในภาษาไทยตาม มาตรฐานตัวสะกด แม่ ก กา กน กง กก กต กบ กม และเกย ตามลำดับ แม้ว่าสุนทรภู่อาจ จะไม่ได้มุ่งหวังใช้คำไทยที่ไม่ใช่คำต่างประเทศ แต่ก็มีความปรากฏอยู่ในร้อยกรองแต่ละ บทเป็นจำนวนมาก บางบทเป็นคำไทยทุกคำ และบางบทมีคำต่างประเทศปนอยู่เพียงหนึ่ง หรือสองคำเท่านั้น ตัวอย่างเช่น

กาพย์ยานี 11	
บ้านช่องคลองเล็กใหญ่	บ้างตื่นไฟตกใจโจน
ปลุกเพื่อนเตือนตะโกน	ลูกโลดโผนโดนกันเอง
กาพย์ฉับ 16	
ป่าสูงยุงย้างข้างโขลง	อึ้งคะนึ่งฝิ่งโผง
โยงกันเล่นน้ำคล้ำไป	

ภาพยยานี 11

ลูกนกยกปีกป้อง

อ้าปากร้องซ้องแซ่เสียง

แม่นกปกป้องเคียง

เลี้ยงลูกอ่อนป้อนอาหาร

ผลงานของสุนทรภู่เรื่องกาพย์พระไชยสุริยานี้เป็นวรรณคดีสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จึงเป็นข้อมูลหลักฐานการใช้คำไทยในสมัยดังกล่าวที่ควรแก่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำไทยต่อไป

4. มูลบทบรรพกิจ ผู้แต่งคือ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2414 กล่าวถึงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ การผันอักษร การแจกอักษร 3 หมู่ (อักษร 3 หมู่ เรียกว่า ไตรยางศ์) การใช้ไม้ม้วน 20 คำ (ดังที่กล่าวไว้ใน 3.2) และได้กล่าวไว้ด้วยว่า “คำใช้ไม้ม้วนในจินตามณีมีกำหนดกว่า 80 แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าจะไม่สิ้นเชิง ควรจะกำหนดว่า คำนอกจากที่บังคับไม้ม้วน 20 คำแล้ว ก็ควรใช้ไม้ม้วนสิ้น” (2521: 58) ส่วนที่พอจะเป็นพื้นฐานการค้นคว้าหาคำไทยคือเรื่องตัวสะกดที่กล่าวไว้ว่า “ตัวสะกดนั้นถ้าจะว่าย่อ ๆ พอสำเนียงใช้ในภาษาไทย ก็ได้กำหนดแต่ย่อตั้งนี้ก่อน คือ กน สะกด น กง สะกด ง กก สะกด ก กต สะกด ต กบ สะกด บ กม สะกด ม เกย สะกด ย ว อ เท่านั้น พอใช้สะกดในคำภาษาไทย ที่ตัวสะกดที่ต่างออกไปนั้น เพื่อที่จะใช้สะกดให้ตรงกับอักษรอื่น คือ ภาษามคร เป็นต้น” (2521: 64)

พระยาศรีสุนทรโวหาร ได้กล่าวไว้ในหนังสือพิศาลการันต์ เกี่ยวกับคำที่ไม่ใช่คำไทยที่ว่า “วิธีใช้ถ้อยคำขบวนหนึ่งมีอักษรเพิ่มไว้ข้างท้ายคำแต่ไม่ใช่ตัวสะกด เติมลงไว้เพื่อจะให้เต็มคำซึ่งมาแต่ภาษามคร และเสียงภาษาอื่นบ้าง เสียงไทยอ่านไม่ตลอดถึงจึงลงไม้ไว้เป็นที่สังเกตว่าไม่อ่าน ควรเรียกชื่อว่าการันต์ ยักย้ายตามตัวที่เติมท้ายคำ คือ (ก)การันต์ (ข)การันต์ (ค)การันต์ เป็นต้น” (2521: 343-344) ฉะนั้นจึงสรุปเป็นข้อพิจารณาได้ว่าคำที่มีเครื่องหมายทัณฑฆาตกำกับอยู่เกือบทุกคำไม่ใช่คำไทย

5. ข้อสันนิษฐานว่าด้วย “ตัว” กับ “ตน” บทความวิชาการของ เมธาวิยุทธพงษ์ธาดา (2555) คำว่า “ตัว” และ “ตน” เป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงมาก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ระบุที่มาของคำว่า “ตัว” และ “ตน” ว่าเป็นคำภาษาไทย แต่ผู้เขียนสนใจว่าทั้งสองคำเป็นคำไทยแท้หรือไม่ และตั้งข้อสันนิษฐานว่าเดิมภาษาไทยคงมีคำว่า “ตัว” ใช้อยู่เดิม และรับคำว่า “ตน” มาจากคำว่า “ตนุ” [tanu] ซึ่งเป็นภาษาบาลีสันสกฤต ผู้เขียนจึงได้รวบรวมข้อมูลจากพจนานุกรมสมัยต่าง ๆ เอกสารสมัยสุโขทัย ได้แก่ ศิลจารึก และไตรภูมิพระร่วง ภาษาไทยถิ่น และภาษาอื่น ๆ และได้พบคำว่า “ตัว” และ “ตน” มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัย คำว่า “ตน” นั้น มีปรากฏเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเนื้อหาในจารึกทุกหลักยกเว้นจารึกหลักที่ 1 และไตรภูมิพระร่วง เป็นเนื้อหา

ที่เกี่ยวกับศาสนา และจากการศึกษาภาษาถิ่นอื่น ๆ พบว่า มีคำว่า “ตัว” แต่ไม่พบข้อมูล คำว่า “ตน” นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้หาหลักฐานจากภาษาเขมรเพิ่มเติมพบว่า ภาษาเขมรมี คำว่า “ยูลวน” หมายถึง ตัว ร่างกาย และมีคำว่า “ตฺนุ” ใช้ด้วย จึงเป็นหลักฐานสนับสนุน ว่า “ตน” มาจาก “ตฺนุ” และมีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทย สอดคล้องกับที่ ขุนวิจิตรมาตราได้ตั้งสันนิษฐานว่าคำว่า “ตน” มาจากภาษาบาลีสันสกฤต คือคำว่า “ตฺนุ”

เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา ได้ใช้แนวทางของภาษาศาสตร์เชิงประวัติ พิสูจน์ข้อ สันนิษฐานคำว่า “ตัว” และ “ตน” โดยกล่าวว่าพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ระบุที่มาของคำว่า “ตน” และ “ตัว” ว่าเป็นคำภาษาไทย แต่พจนานุกรมที่มีการระบุว่าคำใดเป็นคำภาษาไทยนั้นคือพจนานุกรมของกรมศึกษาธิการ (ร.ศ. 120) ตาม ที่ เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา กล่าวไว้ ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ใน ส่วนของ “คำชี้แจงหลักการและวิธีใช้พจนานุกรม” ในหัวข้อประวัติของคำว่า “ที่มาของคำ ได้บอกไว้ท้ายคำนั้น ๆ โดยเขียนไว้ในวงเล็บเป็นอักษรย่อพิมพ์ด้วยตัวธรรมดา” (หน้า 14) และ “คำที่เป็นภาษาไทยกับคำที่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นภาษาอะไร ไม่ได้บอกประวัติของคำ ไว้” (หน้า 16) ฉะนั้น เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา จึงใช้ข้อมูลที่มาของคำว่า “ตน” และ “ตัว” ว่าเป็นคำภาษาไทย จากพจนานุกรมกรมศึกษาธิการ (ร.ศ. 120) ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2541 และได้มีการวิเคราะห์ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ คำว่า “ตน” เป็นคำที่มาจากคำว่า “ตฺนุ” ในภาษาบาลีสันสกฤต วิธีการศึกษาของเมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา จึงเป็นแนวการสืบหา คำไทยและคำที่ไม่ใช่คำไทยตามวิธีการของนิรุกติศาสตร์ (etymology) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ

6. ภาษาไทยดั้งเดิมสู่ภาษาถิ่นปัจจุบัน (From Ancient Thai to Modern Dialects) เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ เจ. มาร์วิน บราวน์ (J. Marvin Brown) ที่ เสนอต่อมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2505 งานวิจัยเรื่องนี้บราวน์ได้ ศึกษาข้อมูลภาษาไทยที่มีผู้พูดในที่ต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาจาก ภาษาไทยโบราณถึงภาษาถิ่นในปัจจุบัน และความสัมพันธ์ของภาษาถิ่นต่าง ๆ ของไทย โดยรวบรวมคำภาษาไทยจาก 7 กลุ่ม คือ

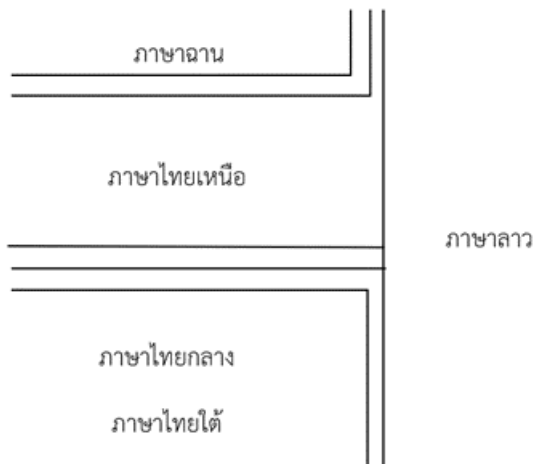
- 1) ฉาน เป็นภาษาที่พูดในรัฐฉานของเมียนมา
- 2) ไทยเหนือ เป็นภาษาที่พูดในภาคเหนือของไทย
- 3) พวน เป็นภาษาที่พูดในบางหมู่บ้านกระจายกันอยู่ในภาคกลางของไทย ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณจังหวัดลพบุรี
- 4) ไทยกลาง เป็นภาษาที่พูดในภาคกลางของไทย
- 5) ผู้ไท เป็นภาษาที่พูดในหลายหมู่บ้านของจังหวัดสกลนครและนครพนม

6) ลาว เป็นภาษาที่พูดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และประเทศลาว

7) ไทยใต้ เป็นภาษาที่พูดในภาคใต้ของไทย

การศึกษาคำครั้งนี้บรวมนำได้เริ่มจากการรวบรวมคำศัพท์จากพจนานุกรมไทยจำนวน 2,870 คำ โดยตัดคำยืมออกไป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำยืมจากภาษาบาลีและสันสกฤตแล้วเลือกคำร่วมเชื้อสาย (cognate) จากภาษาถิ่นที่อยู่ในไทยใต้ (นครศรีธรรมราช) และลาว (อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด) เพื่อศึกษาหาคำไทยดั้งเดิมเปรียบเทียบกับภาษาถิ่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เมื่อตัดคำยืมออกแล้วเหลือคำที่ร่วมเชื้อสายจำนวน 1,387 คำ คำเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคำมาจากคำไทยดั้งเดิม ข้อมูลนี้เป็นแนวทางหนึ่งที่จะศึกษาหาคำไทยได้ตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ แต่เราต้องตัดคำบางคำออกที่เป็นคำยืมมากกว่าที่จะเป็นคำมาจากคำไทยดั้งเดิม เช่น ครู คุณ จักร เจ็ก โจร ตรวจ เป็นต้น ตัวอย่างคำไทยจากงานวิจัยเรื่องนี้ เช่น กบ กระต่าย กระเทียม กลัวย กวาง ขมื่น ขวด ขา ข่า ข้าว ควาย (หญ้า)คา เคี้ยว ไค้ง ฆ่า งอก งู เจ็ด ใจ ฉาย ฉีก ช้าง ชู ช้าย ช้ำ ชื้อ เฒ่า ดัง ดิบ ดี แดง ตอ ตอก ตัด เต่า ถาง ถู ถู ทอ ทอง ทาง นก นม นอน น้ำ บัว บ้า บาด บ้าน ประคุด ปอด ป่า ปาก ผง ผม ผัว ผี ผน ผ้าย ไฟ พก พริก ฟัน ไฟ มด มะม่วง มะลิ เมีย แมว ย่อง ยา ยืม ยูง ร้อง รัก ราก ไร่ สม ลัก ลาน ลิง ลุง วัน วา ไว คอก คีค ส้ม สาก สาว สิบ เสือ หก หงอก หนด หนดก หนดน หนึ่ง หลาน หู อยู่ อ้อย อาย โอง เป็นต้น

บรวมนำได้แสดงแผนภูมิความสัมพันธ์ของภาษาที่จะเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบคำที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยดังนี้

จากแผนภูมินี้ แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยกลางมีความสัมพันธ์ที่ห่างไกลจากภาษาอื่นมากที่สุด (มีเส้นแบ่ง 5 เส้น) และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาได้มากที่สุด (ไม่มีเส้นแบ่ง) คำร่วมเชื้อสายที่แสดงไว้ในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่เป็นคำไทยและแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของภาษาจะช่วยเป็นแนวทางในการค้นคว้าหาคำไทยต่อไป

7. ภาษาไทและภาษากัม-ซุย (The Tai and the Kam-Sui Languages) เป็นผลงานวิจัยของ ฟัง-กวย ลี (Fang-Kuei Li) เผยแพร่ในวารสารเมื่อปี พ.ศ. 2508 เป็นการศึกษาด้านภาษาศาสตร์เปรียบเทียบภาษาไท 3 กลุ่ม คือ ไทเหนือ ไทตะวันออกเฉียงเหนือ และไทกลาง กลุ่มภาษากัม-ซุย 4 ภาษา คือ กัม (Kam) ซุย (Sui) มัค (Mak) และ เทน (T'en) ซึ่งใช้พูดกันในช่วงแคว้นของจีน งานวิจัยนี้รวบรวมข้อมูลภาษาทั้งหมดมาเปรียบเทียบกัน 8 ภาษา คือ ภาษาลิซัม จุงเซียง โปว มัค เทน ไทย ลุงโซว และโปไอ โดยรวบรวมคำร่วมเชื้อสายทั้งหมด 375 คำ แต่มีบางคำปรากฏในบางภาษาเท่านั้น คำร่วมเชื้อสายจำนวนนี้ไม่ปรากฏในภาษาไทย 13 คำ ตัวอย่างคำที่แสดงให้เห็นว่าเป็นคำไทยจากงานวิจัยนี้ เช่น ผัก สวน มือ ไก่ บ่อ เหลือง กา หัว(เราะ) หนู ดำ ห่าน ท้อง มิ่ง เหา ขวาน ถั่ว สะตือ ขวัญ ไคล ฟีน หอย เहां เขย ดำ(นา) ฟาง ร่าง(กาย) ดง แห คั้น(นา) ลิ่น หน(ทาง) (นก)เขา เรือน เหงื่อ ปลา เห็ด มะเขือ ใหม่ หมัด(สัตว์) พร้า เขี้ยว เหล้า เชือก ขวาก (น้ำ)มูก เป็นต้น

ในงานวิจัยเรื่องนี้มีอยู่คำหนึ่ง คือ เเดิน ที่รวมอยู่ในคำเหล่านี้ด้วย ซึ่งคำนี้เป็นคำยืมจากภาษาเขมรต้องตัดออก คำไทยก็มีใช้ยืมที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันคือคำว่า ย่าง (เท้า) และยังปรากฏในภาษาอีสานด้วย

ผลงานวิจัยนี้จะมีข้อมูลเกี่ยวกับคำไทยที่น่าเชื่อถือซึ่งส่วนใหญ่เป็นศัพท์พื้นฐาน (basic vocabulary) และกระบวนการวิจัยก็จะเป็นแนวทางในการค้นหาคำไทยอีกด้วย

8. ระบบสระภาษาไทดั้งเดิม (The Proto-Tai Vowel System) เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ แมรี อี. สารวิทย์ (Mary E. Sarawit) เสนอต่อมหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan) เมื่อ พ.ศ. 2516 ผู้วิจัยตั้งจุดมุ่งหมายไว้ว่าเพื่อสืบสร้างระบบสระของภาษาไทดั้งเดิม โดยศึกษาข้อมูลทางภาษาจากภาษาตระกูลไทจำนวน 115 ภาษาถิ่น ภาษาตระกูลนี้เป็นภาษาที่ใช้พูดกันส่วนใหญ่ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภาษาชนกลุ่มน้อยในประเทศเมียนมาและเวียดนาม งานวิจัยเรื่องนี้เป็นผลงานด้านภาษาศาสตร์เปรียบเทียบศึกษาจากคำในภาษาตระกูลไทจำนวน 1,170 คำ จะเป็นข้อมูลทางภาษาที่ให้นักนิรุกติศาสตร์สามารถสืบค้นประวัติและการเปลี่ยนแปลงของคำไทยได้เป็นอย่างดีทั้งด้านสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ โครงสร้างคำ และความหมายของคำ

9. การเปรียบเทียบคำของภาษาไทถิ่นเหนือ (A Comparative Word List of Tai NÜa Dialects) บทความวิชาการของ จิมมี จี. ฮาร์ริส (Jimmy G. Harris) ในหนังสือ การศึกษาภาษาศาสตร์ภาษาไทย (Studies in Tai Linguistics) ผู้เขียนได้ศึกษาภาคสนาม เพื่อรวบรวมคำในโอกาสต่าง ๆ ระหว่างเดือนมกราคมและธันวาคม พ.ศ. 2517 นำมา เปรียบเทียบกับภาษาไทย ภาษาไทถิ่นกลุ่มแรกคือ ไทลื้อ (Tai Lue) ใช้พูดกันในเมืองเซฝาง (Chefang) มณฑลยูนนานของจีน กลุ่มที่สองคือ ไทเมา (Tai Maw) ใช้พูดกันในเมืองน้ำคำ ของเมียนมา และกลุ่มที่สามคือ ไทเหนือ (Tai NÜa) ใช้พูดกันในหมู่บ้านวานปุงตอง ใน เมืองสิบสองป็นนา มณฑลยูนนานของจีน ภาษาถิ่นทั้งสามภาษานี้มีพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ แตกต่างจากภาษาไทยเล็กน้อย ผลงานเปรียบเทียบคำของภาษาไทถิ่นเหนือ สามภาษาถิ่นกับภาษาไทย เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าหาคำไทยเพราะ ได้รวบรวมคำไว้ 906 คำ แม้จะมีคำเพียงเล็กน้อยในภาษาไทยบางถิ่น แต่ข้อมูลผลการศึกษา ภาคสนามนี้สามารถที่จะช่วยวิเคราะห์ว่าคำทั้งหมดนี้เป็นคำไทยที่ใช้กันในอีกสามภาษาถิ่น ตัวอย่างคำไทยที่ปรากฏในบทความนี้ เช่น อาบ(น้ำ) อ้ม ออก ออก อ่อน อ้อย ไข่ ไข่ เบ็ด บิน จ้าว เจ็บ เจ็ด จุง ดาว กะโต แดด เดือน ฝา ฝัก ฟัง ฝน ห้า หาง หาม หัก ให้ แก้ว แก่ กลาง ไกล่ เกล็ด คำ คำ คำ ไข่ ความ ล้าง หลาย เหล่า เหลน ไม้ แมง หมี่ มีด หนาม หนาว หนัก หนึ่ง นก ไป เปิด ปลา ปลุก แพะ พี่ มะพร้าว เรา เรือ ร่ม ร้อน สาว ซ้ำ เสียง สุก ใต้ เต็ม ตัน ตีน ถาก ท้อง ถอด ถ้วย แมงวัน ย่า ยาก ใหญ่ อบอุ่น เอ็น อ้า บาง เบา บก บอด จ้ม จีบ จอบ ช้าง ชั่ง ต่าง ดาบ ดำ(นา) ดีด ฟาง ฝัน ฟืน ฝี่ หาม หนัม แห หุง กิ่ง ไกล คำ คาง คาย เครือ เป็นต้น

คำในภาษาไทถิ่นเหนือสามกลุ่ม ปรากฏว่าเหมือนกับคำในภาษาไทยเกือบทุกคำ ส่วนตาม ที่ฮาร์ริสระบุว่าไม่พบในภาษาไทยจำนวน 25 คำนั้น ปรากฏว่ามีอยู่ในภาษาไทย จำนวน 6 คำคือ เอาตาย หนาว(สันเป็นไข) ดั้ง(จุมูก) ซ้อย (เส้น)ไหม และมน อย่างไรก็ตาม คำในภาษาไทยที่สอดคล้องกับคำภาษาไทเหนือทั้งสามกลุ่มนั้นก็ เป็นข้อมูลยืนยันได้ว่าคำ เหล่านี้เป็นคำไทยที่ใช้ร่วมกันมาจนถึงปัจจุบัน

10. ระบบเสียงของภาษาไทดั้งเดิม (The Phonology of Proto-Tai) เป็น วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayawat Pittayaporn) ที่เสนอ ต่อมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ (Cornell University) เมื่อเดือนสิงหาคม 2552 ข้อมูลภาษา จาก 68 กลุ่ม (dialect) ตระกูลไทซึ่งเป็นภาษากลุ่มย่อยของตระกูลกระ-ไต (Kra-dai) ที่ แต่ก่อนเรียกตระกูลกะไต (Kadai) ใช้พูดกันในจีน เวียดนาม ลาว ไทย กัมพูชา เมียนมา มาเลเซีย และอินเดีย การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบเสียงของภาษาไทดั้งเดิมมีผลงานอยู่ เป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะด้านเสียงพยัญชนะ หรือ สระ

หรือวรรณยุกต์ ผลงานบางเรื่องศึกษาวิเคราะห์เรื่องคำภาษาตระกูลไทแต่ไม่มีวรรณยุกต์
ทั้ง ๆ ที่ภาษาตระกูลไททุกภาษาเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์ทั้งสิ้น แต่ผลงานวิจัยของ
พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ เรื่องนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์ระบบเสียงภาษาไทยที่สมบูรณ์ทั้งด้านเสียง
พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ มีการสืบสร้างเสียงดั้งเดิมของภาษาตระกูลไทครบทั้งสาม
ด้าน รวบรวมข้อมูลคำศัพท์ในภาษาตระกูลไทและสืบสร้างคำดั้งเดิมไว้มากถึง 788 คำ ตาม
แนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ แสดงไว้ในภาคผนวกของวิทยานิพนธ์ที่เป็นคำร่วมเชื้อสาย
ของภาษา 8 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ภาษาเบาเยน (Bao Yen) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม
- 2) ภาษาเซาบัง (Cao Bang) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม
- 3) ภาษาลุงโจว (Lungchow) ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของกวางซี
- 4) ภาษาแสก (Saek) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และลาวตอนกลาง
- 5) ภาษาสะปะ (Sapa) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม
- 6) ภาษาซังสี (Shangsi) ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของกวางซี
- 7) ภาษาสยาม (Siamese) ในภาคกลางของไทย
- 8) ภาษาโย (Yay) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม

คำร่วมเชื้อสายของภาษา 8 กลุ่มจำนวน 788 คำนี้ ทุกคำมีการสืบสร้างหา
คำภาษาไทยดั้งเดิมที่จะเป็นข้อมูลที่ดีในการศึกษาหาคำไทย และมีการแบ่งกลุ่มคำร่วม
เชื้อสายของภาษาทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็น 9 ประเภท ดังจำนวนคำและตัวอย่างคำในภาษาไทย
แต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

1) ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย จำนวน 74 คำ เช่น หัว ผม ขน (หน้า)ผาก หน้า ตา
ปาก ลิ้น ฟัน เหงือก เป็นต้น

2) สัตว์ จำนวน 79 คำ เช่น หมา ควาย ม้า ช้าง กวาง ลิง ไก่ เป็ด ห่าน นก
 เป็นต้น

3) ต้นไม้ จำนวน 52 คำ เช่น ไม้ ใบ (ใบ)ตอง ดอก (หัว)ปลี เปลือก หนาม
หมาก(ผลไม้) ราก ฟาง เป็นต้น

4) ธรรมชาติ จำนวน 57 คำ เช่น น้ำ ควัน ฟืน เหล็ก เหลือ ดิน ทราย ดง ป่า
ดอย เป็นต้น

5) สังคม จำนวน 42 คำ เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ตา ยาย ลูก หลาน เหลน เป็นต้น

6) เครื่องใช้สอย จำนวน 86 คำ เช่น เหล้า ยา เรือน (ประตู)ตู (บัน)ได เส้า (หน้า)
ต่าง ของ มีด เขือก เป็นต้น

7) คำขยาย จำนวน 105 คำ เช่น แดง ดำ มีด รุ่ง ผอม พิ หลวง หนัก ใหม่ เก่า
 เป็นต้น

8) คำกริยา จำนวน 220 คำ เช่น เย็บ ปลุก ยิง นับ ชั่ง ขาน ถาม ขอ สั่ง เหา เป็นต้น

9) คำประเภทอื่น ๆ จำนวน 73 คำ เช่น ภู มิ่ง หนึ่ง ร้อย คู่ หลาย ครั้ง อัน เส้น วัน เป็นต้น

คำจำนวน 788 คำนี้ บางคำไม่ปรากฏคำร่วมเชื้อสายในภาษาไทย แต่ก็มีข้อมูลคำไทยเป็นจำนวนมากที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าหาคำไทยและเป็นแบบอย่างที่ดีของการศึกษาคำร่วมเชื้อสายในภาษาตระกูลไทตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ นอกจากนี้ยังมีข้อมูลของคำในภาษาตระกูลไทที่เป็นคำดั้งเดิมอีกด้วย

11. ภาษาไทเหนือ เป็นผลงานวิจัยของ ปราณี กุลละวณิชย์ ในโครงการศึกษาวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์ ไท-กะไต ตีพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2544 ในคำนำของหนังสือเล่มนี้ วิจินตน์ ภาณุพงศ์ ได้กล่าวโดยสรุปว่า ภาษาไทเหนือเป็นภาษาตระกูลไทในเขตปกครองตนเองใต้คง ในบริเวณทางตอนใต้ของแม่น้ำคงหรือแม่น้ำสาละวินในมณฑลยูนนาน ซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาที่พูดภาษาไทเหนือที่มาศึกษาภาษาไทยที่กรุงเทพฯ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังไปตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมที่เมืองซอน ในเขตปกครองตนเองใต้คงอีกด้วย

หนังสือภาษาไทเหนือ แบ่งออกเป็น 2 ภาค ภาค 1 เป็นการให้ความรู้ของภาษาไทเหนือ ทั้งด้านเสียง ตัวเขียน คำ และประโยค ภาค 2 ผู้วิจัยได้กล่าวถึง การศึกษาลักษณะบางลักษณะของภาษาไทเหนือ 4 เรื่อง คือ 1) วรรณยุกต์ในพยางค์คำถามในภาษาไทเหนือเมืองซอน 2) ลักษณะหนึ่งของภาษาไทใต้ 3) ภาษาไทใต้เมืองกึ่งหมา และ 4) หน่วยเสริมท้ายประโยคในภาษาไทเหนือเมืองซอน

ผลงานวิจัยของปราณี กุลละวณิชย์ เรื่องนี้ นอกจากจะอธิบายถึงวิธีรวบรวมข้อมูลภาษาไทเหนือ ทั้งจากผู้บอกภาษาและการศึกษาภาคสนามที่เมืองซอนแล้วยังแสดงให้เห็นถึงกระบวนการศึกษาวิจัยที่มีคุณค่าต่อการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงปัจจุบัน ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รวบรวมคำศัพท์ไทเหนือเมืองซอนที่เป็นตัวสัทอักษรไว้ในภาคผนวกจำนวน 265 คำ ที่จะประโยชน์ต่อการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ

12. ผลงานอื่น ๆ ที่เป็นแนวทางในการค้นคว้าหาคำไทย มีนักภาษาศาสตร์และปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญทางภาษาอีกเป็นจำนวนมากที่ศึกษาวิจัยตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบที่มีผลงานเป็นแนวทางให้เราศึกษาค้นคว้าต่อไปเกี่ยวกับคำไทยโดยมีการเปรียบเทียบภาษาไทยกับภาษาต่าง ๆ ในตระกูลความสัมพันธ์ทางเชื้อสาย (genetic relationship) ไม่ว่าจะเป็นตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan)

ตระกูลออสโตร-ไทย (Austro-Thai) ตระกูลไทย-กะได (Thai-Kadai) หรือตระกูลไท (Tai) ที่ภาษาไทยมีส่วนสัมพันธ์ด้วยนั้น ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ นี้สามารถจะนำไปศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับคำไทยได้อีกมาก ดังตัวอย่างผลงานที่เพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1) ภาษาจีนและภาษาถิ่นเป็นประโยชน์เพียงใดในการค้นคว้าที่มาของคำในภาษาไทย ของ ซ่อนกลิน พิเศษสกุลกิจ พ.ศ. 2489

2) คำยืมภาษาของอินเดียในภาษาพูดของไทย (Indic Loanwords in Spoken Thai) ของวิลเลียม เจ. เก็ดเนย์ (William J. Gedney) พ.ศ. 2490

3) อิทธิพลของภาษาสยามต่อห้าภาษาถิ่นของลาว (The Influence of Siamese on Five Lao Dialects) ของ วิลาวรรณ ขนิษฐานันท์ (Wilaiwan Khanitthanon) พ.ศ. 2516

4) การศึกษาความสอดคล้องของคำศัพท์ตระกูลสาขาจีน-ไทย (A Study of Sino-Thai Lexical Correspondences) ของ ประพิน มโนมัยวิบูลย์ พ.ศ. 2518

5) ภาษาและวัฒนธรรมภาษาตระกูลออสโตร-ไทย พร้อมด้วยรากศัพท์ (Austro-Thai : Language and Culture with a Glossary of Roots) ของ พอล เค. เบเนดิกต์ (Paul K. Benedict) พ.ศ. 2518

6) การศึกษาเบื้องต้นคำดั้งเดิมสัตว์วิทยาภาษาตระกูลไท (An Introduction to Proto-Tai Zoology) ของ เจมส์ อาร์. แชมเบอร์เลน (James R. Chamberlain) พ.ศ. 2520

7) หนังสือคู่มือคำภาษาตระกูลไทเปรียบเทียบ (Handbook of Comparative Tai) ของ ฟัง-กวย ลี (Fang-kuei Li) พ.ศ. 2520

8) ภาษาถิ่นตระกูลไทย ของ เรืองเดช ปิ่นเชื่อนขัตติย์ พ.ศ. 2525

9) การศึกษาคำยืมภาษาสันสกฤตในภาษาไทยและภาษาตากาล็อก (A Study of Sanskrit Loanwords in Thai and Tagalog) ของ จินดา งามสุทธิ (Chinda Ngamsutdi) พ.ศ. 2526

10) ภาษาไทเปรียบเทียบ ของ ปราณี กุลละวณิชย์ พ.ศ. 2527

11) ข, ค หายไปไหน ? ของ สุริยา รัตนกุล พ.ศ. 2537

วิธีการสืบหาคำไทย

ข้อมูลหลักฐานการศึกษาและการใช้คำไทยมีเป็นจำนวนมากดังที่กล่าวไว้ใน 3.1 ถึง 3.12 จะเป็นแนวทางให้ค้นคว้าหาคำไทยได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้นโดยวิธีการและผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ เป็นสาขาแรกของภาษาศาสตร์ที่เริ่มมีการศึกษาพื้นฐานวิชาการที่เข้มแข็งก่อนที่จะมีการศึกษาภาษาศาสตร์ทั่วไป ภาษาศาสตร์เชิงประวัติเป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงของภาษาทั้งด้านเสียง คำ ประโยค และความหมาย โลล์ แคมป์เบลล์ (Lyle Campbell, 2006) กล่าวถึงความหมายของภาษาศาสตร์เชิงประวัติสรุปได้ว่า ภาษาศาสตร์เชิงประวัติบางทีก็เรียกว่าภาษาศาสตร์ข้ามสมัย (diachronic linguistics) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาในระยะเวลาต่าง ๆ ตรงกันข้ามกับภาษาศาสตร์เฉพาะสมัย (synchronic linguistics) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับภาษาในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ตัวอย่างเช่น นักภาษาศาสตร์อาจจะพยายามเขียนไวยากรณ์ของภาษาอังกฤษในปัจจุบันที่พูดเฉพาะในชุมชนหนึ่ง จะมีลักษณะเป็นภาษาศาสตร์เฉพาะสมัย ในลักษณะเดียวกัน ถ้าเขียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษโบราณที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ก็จะเป็นภาษาศาสตร์ข้ามสมัย ภาษาศาสตร์เชิงประวัติอาจจะศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาโดยการเปรียบเทียบภาษาที่สัมพันธ์กันก็จะเรียกว่าภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ เป็นวิธีที่จะศึกษา โดยการเปรียบเทียบคำที่ใช้อยู่ในภาษาตระกูลเดียวกัน ที่เป็นตระกูลภาษาด้านความสัมพันธ์ โดยขั้นแรกต้องตัดคำที่เป็นคำยืมออกไปก่อนแม้ว่าคำ นั้น ๆ จะปรากฏในภาษาที่นำมาเปรียบเทียบกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทยมากคือภาษาบาลีสันสกฤต และเขมร ที่ใช้อยู่ในภาษาไทยมานานและเกิดความเคยชินจนไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นคำยืมจากภาษาอื่นเหมือนดังที่ปรากฏอยู่ในภาษาอังกฤษที่มีคำยืมจากภาษากรีกและละตินเป็นจำนวนมาก จนผู้ใช้ภาษาอังกฤษมีความรู้สึกคุ้นชินเหมือนเป็นคำในภาษาของตน หลังจากตัดคำยืมออกแล้วจึงหาคำร่วมเชื้อสายที่ต้องพิจารณาทั้งด้านรูปคำ เสียง และความหมาย ที่อาจจะมีความแตกต่างกันบ้างตามระยะเวลาและบริบทของสังคมแต่สามารถศึกษาวิเคราะห์หาลักษณะของความแตกต่างนั้นได้ เช่น เกิดจากการตัดคำ หรือการกลายเสียง หรือ การเปลี่ยนแปลงความหมาย วิธีการนี้นักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบจะใช้ศึกษาเพื่อหาภาษาดั้งเดิม (proto-language) จนสามารถพบการเปลี่ยนแปลงของคำที่เป็นระบบ อาจจะเป็นกฎการกลายเสียง เช่น กฎของกริมม์ (Grimm's Law) กฎของเวอร์เนอร์ (Verner's Law) และกฎของกราสส์มันน์ (Grassmann's Law) ในภาษาตระกูลอินโด-ยูโรเปียน (Indo-European) การศึกษาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบที่เกี่ยวกับภาษาไทยมีผลงานการศึกษาเป็นจำนวนมากที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าหาคำไทย

ผลการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบที่อธิบายกระบวนการศึกษาไว้อย่างชัดเจนและเกี่ยวข้องกับภาษาไทยด้วย คือ หนังสือ “ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ” ของดุชฎีพร ชานีโรคสานต์ (2526) หนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น 2 ภาค

ภาค 1 ภาษาเชิงประวัติ อธิบายความหมายของภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงของภาษาแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง ได้แก่ การสูญเสียง การเพิ่มเสียง และการเปลี่ยนเสียง 2) การเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์ ได้แก่ การสูญศัพท์ และการเพิ่มศัพท์ ด้านไวยากรณ์ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงหน้าที่คำระเบียบของถ้อยคำ ลำดับคำ วิธีแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ และกฎเกณฑ์ในภาษาด้านความหมาย ได้แก่ ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่ และ 3) การเปลี่ยนแปลงของภาษา ด้านกลไก ได้แก่ การใช้แนวเทียบคำ และเทียบไวยากรณ์ด้านกระบวนการ ได้แก่ การยืมโดยตรง การยืมโดยการแปล และการยืมโดยการประสานสาเหตุและการกระจาย ได้แก่ เหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการกระจายของลักษณะภาษา นอกจากนี้ยังอธิบายถึงกระบวนการศึกษาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ ได้แก่ การสืบสร้างภาษาต้นกำเนิด การสืบสร้างจากภายใน ระเบียบวิธีเปรียบเทียบ และตระกูลภาษา ส่วน ภาค 2 ภาษาไทเปรียบเทียบ: การสืบสร้างพยัญชนะวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม กล่าวถึง การแบ่งกลุ่มภาษา ระเบียบวิธีเปรียบเทียบ การสืบสร้างวรรณยุกต์ (พยัญชนะบางเสียง) ในภาษาไทยดั้งเดิม วรรณยุกต์ในคำตาย พยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม สรูปการสร้างพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม ความไม่สม่ำเสมอของเสียงปฏิภาคและการเปลี่ยนแปลงของเสียงในภาษาไทยดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยดั้งเดิมเป็นภาษาไทยถิ่น สรูปการเปลี่ยนแปลงวรรณยุกต์และพยัญชนะต้นจากภาษาไทยดั้งเดิมเป็นวรรณยุกต์และพยัญชนะต้นในภาษาไทยปัจจุบัน สระในภาษาไทยดั้งเดิม และภาษาตระกูลไท

หนังสือภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ นอกจากจะมีการอธิบายวิธีการของการศึกษาของภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบในภาษาตระกูลไทอย่างละเอียดและชัดเจนแล้ว ยังมีการยกตัวอย่างภาษาไทยและภาษาเปรียบเทียบ คำศัพท์ในตระกูลไทประกอบการอธิบายการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของภาษา ภาษาตระกูลไทที่กล่าวถึงในภาษาไทยเปรียบเทียบ ได้แก่ ภาษาไทย ลาว ไทดำ ชาน ลื้อ ไทขาว อาม ไท โท่ นุง ลุงเจา เทียนเปา ยุงซุน วู่หมิง เซียนเจียง เซเฮง ลิงยูน ซีหลิน เทียนเจา และโป้อ้าย

ดุชฎีพร ขำนิโรคศานต์ ได้อธิบายวิธีการศึกษาของภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบไว้อย่างชัดเจน สามารถเป็นเครื่องมือในการสืบหาคำไทยตามแนวภาษาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี และยังมีตัวอย่างคำไทยที่เป็นคำร่วมเชื้อสายกับภาษาตระกูลไทในภาษาต่าง ๆ อีกด้วย อันจะเป็นแบบอย่างและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสืบหาคำไทยต่อไป

2. คำพื้นฐาน (basic vocabulary) เป็นสมมติฐานหรือแนวทางเบื้องต้นของการค้นคว้าหาคำไทยเนื่องจากปกติคำพื้นฐานจะใช้คำในภาษาของตนที่ไม่ใช่คำยืม

ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะสำคัญที่จะพบได้ในทุกภาษา คำพื้นฐานในแต่ละภาษา เช่น คำสรรพนาม คำตัวเลขจำนวนน้อย คำเครือญาติ คำส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย คำเรียกสัตว์ คำขยายทั่วไป คำปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้ เป็นต้น

ตัวอย่างคำพื้นฐาน 100 คำ ของ มอร์ริส สวาเดซ (Morris Swadesh)

ในภาษาอังกฤษ

I	you	we	this
that	what	who	not
all	many	one	two
big	long	small	woman
man	person	fish	bird
dog	louse	tree	seed
leaf	root	bark	skin
flesh	blood	bone	egg
grease*	horn	tail	feather
hair	head	ear	eye
nose*	mouth	tooth	tongue
claw	foot	knee	hand
belly	neck	breast	heart
liver	drink	eat	bite
see	hear	know	sleep
die	kill	swim	fly
walk*	come	lie	sit
stand	give	say	sun*
moon*	star	water	rain
stone	sand	earth	cloud
smoke	fire	ash	burn
path	mountain	red	green
yellow	white	black	night
hot	cold	full	good
new	round	dry	name

(Lyle Campell, 2006: 201-202)

คำศัพท์ 100 คำนี้ในภาษาอังกฤษเป็นคำพื้นฐานได้ทุกคำ แต่เมื่อแปลมาเป็นคำในภาษาไทยจะมีปัญหาในคำที่มีเครื่องหมาย * คือ grease จาระบี ไม่มีลักษณะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ ในสังคมไทยที่จำเป็น คำว่า nose แปลเป็นคำในภาษาไทยว่า จมูก จะไม่ใช่คำพื้นฐาน เนื่องจากเป็นคำยืมจากภาษาเขมร แต่คำนี้เป็นคำเรียกส่วนของร่างกาย ซึ่งจะตรงกับคำว่า ดั่ง ในภาษาอีสาน ส่วนภาษาไทยกลางคือคำว่า ดัง ซึ่งหมายถึงส่วนบนของจมูกที่มีความหมายสัมพันธ์กัน คำว่า walk แปลเป็นคำในภาษาไทยว่า เดิน จะไม่ใช่คำพื้นฐาน เนื่องจากเป็นคำยืมจากภาษาเขมร แต่คำนี้เป็นคำกริยาทั่วไปซึ่งคำในภาษาไทยมีใช้คำว่า ย่าง(เท้า) คำว่า sun แปลเป็นคำในภาษาไทยว่าดวงอาทิตย์ จะไม่ใช่คำพื้นฐาน เนื่องจากเป็นคำยืมจากภาษาสันสกฤต แต่คำนี้เป็นคำประเภทปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งคำในภาษาไทยมีใช้คำว่า ตะวัน เช่นเดียวกับคำว่า moon ถ้าแปลเป็นคำในภาษาไทยว่า ดวงจันทร์ จะไม่ใช่คำพื้นฐานเนื่องจากเป็นคำยืมจากภาษาสันสกฤต คำในภาษาไทยก็มีใช้คำว่า เดือน จะเห็นว่าคำพื้นฐานทั้ง 100 คำข้างต้นก็มีปรากฏในภาษาไทยเกือบทุกคำ คำพื้นฐานจึงเป็นที่ที่จะพิจารณาได้ว่าเป็นคำไทยในเบื้องต้น

3. คำศัพท์ในศิลาจารึก หนังสือแบบเรียนและวรรณคดีไทยบางเรื่อง จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพิจารณาคำไทย เช่นคำในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชที่มีการใช้คำไทยเป็นจำนวนมากถึง 346 คำจากคำทั้งหมด 451 คำ คิดเป็นร้อยละ 76.7 ของคำที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 นี้ หรือคำที่ใช้สระโอมไม่ม้วน 20 คำที่เป็นคำไทยปรากฏหลักฐานเป็นครั้งแรกในหนังสือจินตามณีและวรรณคดีไทย เรื่อง กาพย์พระไชยสุริยาโดยใช้นวนทางการศึกษาวิจัยของ ราตรี ธันวารช (2541) ที่ศึกษาวิจัยศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

4. คำศัพท์ภาษาไทยที่เป็นคำร่วมเชื้อสายที่ปรากฏในผลงานการวิจัยของนักภาษาศาสตร์ ไทยและต่างประเทศ เป็นข้อมูลยืนยันว่าคำต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นคำไทยซึ่งมีข้อมูลอยู่เป็นจำนวนมากจากผลงานการวิจัยดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ผลงานการวิจัยของ เจมส์ อาร์. แชมเบอร์เลน (James R. Chamberlain) เรื่องการศึกษาเบื้องต้นคำดั้งเดิมสัตว์วิทยาภาษาตระกูลไท (An Introduction to Proto-Tai Zoology, 1977) ที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงการเปรียบเทียบและประวัติของการศึกษาภาษาตระกูลไทว่ามีการศึกษาและก้าวหน้านามากกว่า 30 ปี งานวิจัยเรื่องนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะด้านความหมายของคำสัตว์วิทยาภาษาตระกูลไท คำสัตว์วิทยา หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์มีมุมมองต่อสัตว์ทั้งด้านชื่อ ความเกี่ยวข้อง ความนึกคิด และด้านอื่น ๆ ตามแนวทางของภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnolinguistics) ที่เกี่ยวกับความเชื่อการจัดแบ่งสัตว์ออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ (folk taxonomy) และระบบภาษาตระกูลไท (the Tai system) ข้อมูลภาษาจำนวน 52 ภาษา

จาก 7 กลุ่ม คือ ภาษากลุ่มตะวันออกเฉียงใต้ 21 ภาษา (ภาษาไทยรวมอยู่ในกลุ่มนี้) ภาษากลุ่มตอนกลาง 7 ภาษา ภาษากลุ่ม ตอนเหนือ 7 ภาษา ภาษาที่สัมพันธ์กับภาษาตระกูลไท 7 ภาษา ภาษากลุ่มที่ไม่ใช่ตระกูลไทประกอบด้วยกลุ่มออสโตรเอเชียติก 5 ภาษา กลุ่มจีน 3 ภาษา และกลุ่มแม่-เย้า 2 ภาษา ข้อมูลคำชื่อสัตว์ที่เป็นคำร่วมเชื้อสายและความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เปรียบเทียบกับให้เห็นถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างทางด้านภาษาและคติชนวิทยา ชื่อสัตว์ที่เป็นคำไทยจากงานวิจัยนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 44 คำ เช่น แมงดา กิ้งก่า จิ้งจก ลิง ชะนี กวาง เลียงผา เม่น เป็นต้น

5. ห นำ และ อ นำ เป็นคำไทย เรื่องอักษรนำได้กล่าวไว้ในหนังสือบรรทัดฐานภาษาไทยเล่ม 1 (2545: 93-94) ดังนี้ อักษรนำคือพยัญชนะสองตัวเรียงกันและตัวหน้ามีอิทธิพลนำเสียงวรรณยุกต์ของตัวที่ตามมา ตัวหน้าจะเป็นอักษรสูงหรืออักษรกลาง ตัวที่ตามมาเป็นอักษรต่ำเดี่ยวเท่านั้น อ่านออกเสียงเป็นพยางค์เดียว เมื่อ ห นำ อักษรเดี่ยว หรือ อ นำ ย ไม่ออกเสียงตัว ห หรือ อ นั้น แต่เสียงวรรณยุกต์ของพยางค์เป็นไปตามเสียงตัว ห หรือ อ ที่นำ เช่น หงาย ใหญ่ หนู หยัก หรือ หลาน หวาน อย่า อยู่ อย่าง อยาก เป็นต้น

คำที่มี ห นำ ตัว ห จะมีอิทธิพลนำเสียงวรรณยุกต์ของตัวที่ตามมา ทำให้ชาวต่างชาติที่เขียนหนังสือไวยากรณ์ไทยเข้าใจผิดว่า ตัว ห เป็นเครื่องหมายของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยด้วย ดังที่ปรากฏในหนังสือไวยากรณ์ไทยเล่มแรกของไทย A Grammar of The Thai or Siamese Language ของ ร้อยเอกเจมส์ โลว (Capt. James Low, 1828: 23) ดังข้อความที่ว่า “เครื่องหมายของวรรณยุกต์คือ 1) ฟินหนู ฟินเอก รูปวรรณยุกต์ 2) ผัดไม้ห้วนก ฟินโท รูปวรรณยุกต์ 3) ห่อหมักหน้า รูปวรรณยุกต์ ห”

คำที่มี ห นำ และ อ นำ ในภาษาไทยส่วนใหญ่เป็นคำไทย ผลจากการศึกษาของ เจ. มาร์วิน บราวน์ (J. Marvin Brown, 1965: 33-34) พบว่าภาษาไทยดั้งเดิมมีเสียง *hm, *hn, *hk, *h, *hw, *hl, *hr และ ?กั ได้แก่คำว่า หมา หนู หน้ำ เหงือก หวี หลัง เหยียด และอยู่ ตามลำดับ

คำที่มี ห นำปรากฏในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ที่เป็นคำหลักมีจำนวนประมาณ 388 คำ และมีคำศัพท์เพิ่มเติมที่มี ห นำอีก 18 คำที่มีวงเล็บท้ายบทนิยามบอกที่มาของคำว่าเป็นคำยืมจากภาษาชวา จีน มาลาญ อังกฤษ และพม่า ประกอบด้วยภาษาชวา 3 คำ ได้แก่ หนากาสรี หยั่งหยั่ง และ หวันยิวหา ภาษาจีน 11 คำ ได้แก่ หน้ำเลียบ หมี่ หลงจู้ หลิน หลิว หลี หลีโก หลีฮื้อ เหลา เหลียน และไหหล่า ภาษามลายู 1 คำ ได้แก่ หมา (ภาษาชนสำหรับตักน้ำขึ้นจากบ่อ) ภาษาอังกฤษ 2 คำ ได้แก่ หรีด และ โหวต และภาษาพม่า 1 คำ ได้แก่ หม่อง สำหรับคำที่มี ห นำในพจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2550) ที่ไม่มีวงเล็บว่าเป็นคำยืมจำนวน 8 คำ คือ หน่อมแน่น หวี

หว่า แหล (ตัดจากคำว่า ต่อหล) แหลก (หมายถึงมากหรือไม่น่าเชื่อ) แหลิ่น แหลม (หมายถึง แสร้งคนอื่น) โหล (หมายถึง ยีวนกวนประสาท) และโหลยโทย มีคำที่มีวงเล็บเป็นคำยืมอีก 9 คำ ประกอบด้วยภาษาจีน 3 คำ ได้แก่ หย่าฉ่า หลงจิ้งเก๋ำเจ้ง (หลงจิ้งเก๋ำเจ้ง) หละ เหล่าเต้ง (เหล่าเต้ง) ภาษาอังกฤษ 5 คำ ได้แก่ หลิต เทรตตั้ง เหลต เหลส และ แฮมิตซ การที่คำ ห นำในภาษาไทยปัจจุบัน สอดคล้องกับคำภาษาไทยดั้งเดิมที่มี ห นำ และยังสอดคล้องกับคำร่วมเชื้อสายที่มี ห นำอีกด้วย จึงสรุปได้ว่าคำที่มี ห นำที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ทั้ง 388 คำเป็นคำไทยรวมทั้งคำที่มี อ นำทั้ง 4 คำ คือ ออย่า อยู่อย่าง และอยาก ลักษณะของคำไทยที่มี ห นำและ อ นำ จึงเป็นลักษณะสำคัญอีกอย่างหนึ่งของคำไทย

สรุปผลและอภิปรายผล

การสืบหาคำไทยตามแนวภาษาศาสตร์ ใช้วิธีการประมวลและวิเคราะห์แนวทางการสืบหาคำไทยตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบจากผลการศึกษาวิจัยคำภาษาไทยในศิลาจารึกหลักที่ 1 หนังสือแบบเรียนภาษาไทยและวรรณคดีบางเรื่อง และจากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำไทยและการศึกษาหาคำดั้งเดิมในภาษาตระกูลไทของนักภาษาศาสตร์ไทยและต่างประเทศ ผู้เขียนนำผลงานดังกล่าวมาวิเคราะห์ให้เห็นเป็นแนวทางวิธีการสืบหาคำไทย โดยจำแนกเป็นข้อมูลพื้นฐานการศึกษา คำไทยจำนวน 11 เรื่อง และวิธีสืบหาคำไทย สรุปได้ 5 วิธี คือ 1) การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ 2) คำพื้นฐาน 3) คำศัพท์ในศิลาจารึก หนังสือแบบเรียน และวรรณคดีไทยบางเรื่อง 4) คำศัพท์ภาษาไทยที่เป็นคำร่วมเชื้อสาย ที่ปรากฏในผลงานการวิจัยของนักภาษาศาสตร์ไทยและต่างประเทศ และ 5) ห นำ และ อ นำ เป็นคำไทยจากผลงานต่าง ๆ และวิธีการสืบหาคำไทยจะทำให้ทราบกระบวนการศึกษาหาคำไทย และมีคำไทยเป็นจำนวนมากที่ปรากฏในผลงานวิจัยของนักภาษาศาสตร์ และยังเป็นแนวคิดในการศึกษาวิจัยตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบในการรวบรวมคำร่วมเชื้อสายจากภาษาตระกูลไท ซึ่งเบื้องต้นจะต้องศึกษาพิจารณาว่าคำนั้นเป็นคำยืมหรือไม่ เพราะบางครั้งคำยืมดังกล่าวอาจนำมาใช้ในภาษาไทยเป็นระยะเวลาจนเกิดความเคยชินเข้าใจว่าเป็นคำไทย การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบต้องพิจารณาตัดคำยืมออกจากบัญชีคำศัพท์ที่จะศึกษา นอกจากนี้จะเป็นแนวคิดในการนำคำยืมมาใช้ในภาษาไทย ตัวอย่างเช่น คำยืมจากภาษาอังกฤษที่ยืมมาใช้ในภาษาไทยโดยกำหนดใช้อักษร ห นำ ในภาษาไทยเพื่อจะได้หลีกเลี่ยงได้ใกล้เคียงกับภาษาเดิม อาจจะต้องมีการทบทวนการเขียนคำศัพท์ในลักษณะนี้ต่อไป เพราะคำที่มี ห นำ เป็นจำนวนมากที่ปรากฏในภาษาไทยเป็นคำไทย ไม่ใช่

คำยืม ตัวอย่างคำยืมมาจากภาษาอังกฤษที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และพจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ที่เป็นคำหลักมีคำยืมมาจากภาษาอังกฤษที่ใช้ ห นำ จำนวน 7 คำ โดยระบุไว้ในวงเล็บท้ายคำนิยาม ดังนี้ หรีด (wreath) โหวต (vote) หลีด (lead) เหน็ดตั้ง (rating) เหลด (late) เหลส (ตัดมาจาก stainless) และ แฮ้มตช (match) ถ้าจะให้คำเหล่านี้ในภาษาไทยก็ควรพิจารณาตัวอักษร ห นำ ตัดออกจากคำต่าง ๆ ข้างต้น และอาจจะต้องพิจารณาใสรูปวรรณยุกต์กำกับไว้เพื่อให้อ่านออกเสียงในภาษาไทยเหมือนหรือใกล้เคียงกับคำในภาษาเดิม

การสืบหาคำไทยอาจพิจารณาเพิ่มเติมคำศัพท์ที่เป็นคำไทย จากพจนานุกรม (ร.ศ. 120) ฉบับกรมศึกษาธิการ ซึ่งได้ระบุคำที่เป็นคำไทยโดยใช้อักษรย่อ ท. ต่อจากคำศัพท์ที่แสดงว่าเป็นคำภาษาไทยไว้ทุกคำ นำไปเปรียบเทียบกับคำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ที่ไม่มีการระบุตัวอักษรย่อไว้ในวงเล็บท้ายนิยามศัพท์ว่าเป็นคำยืมจากภาษาต่าง ๆ แล้วจึงพิจารณาเทียบกับผลงานงานการวิจัยที่เกี่ยวกับภาษาตระกูลไทเพื่อสรุปว่าเป็นคำไทย ซึ่งนอกจากจะทำให้ทราบว่าเป็นคำไทยแล้ว จะทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงคำและความหมายอีกด้วย ในกรณีที่ไม่ปรากฏในผลงานวิจัยต่าง ๆ ปรากฏทางภาษาไทยและนักภาษาศาสตร์รวมทั้งนิสิต นักศึกษาอาจจะต้องศึกษาวิจัยเพิ่มเติมตามแนวทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ และในอนาคตราชบัณฑิตยสถาน อาจจะมีการพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงความรู้ด้านประวัติที่มาของคำไทย และด้านภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ เพื่อจัดทำพจนานุกรมนิรุกติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ที่ทรงคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาภาษาไทยของเราต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล และคณะ. (2545). **บรรทัดฐานภาษาไทยเล่ม 1: ระบบเสียง อักษรไทย การอ่านคำ และการเขียนสะกดคำ**. กรุงเทพฯ: สำนักภาษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กำธร สติรกุล. (2526). **ลายสือไทย 700 ปี**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- จินดา งามสุทธิ. (2524). **ภาษาศาสตร์ภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- ช่อนกลิ่น พิเศษสกลกิจ. (2529). **ภาษาจีนและภาษาถิ่นเป็นประโยชน์เพียงใดในการค้นคว้าที่มาของคำไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- _____ . (2526). “ศึกษาจากหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง,” ใน **ภาษาไทย เอกลักษณ์ไทย**. กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 120-154.
- ดุชฎีพร ชำนิโรคนานต์. (2526). **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- เทอดศักดิ์ นิสังกาศ. (2532). **การวิเคราะห์จินตตามณ์เล่ม 1**. ปริญญาโททางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เบญจวรรณ สุนทรากุล. (2550). **วิวัฒนาการแบบเรียนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กุลละวณิชย์. (2527). **ภาษาไทยเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____ . (2544). **ภาษาไทยเหนือ**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พ. ณ ประมวญมารค. (2499) . **ประวัติคำกลอนสุนทรภู่ เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพร่พิทยา.
- เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา. (2555). “ข้อสันนิษฐานว่าด้วย ตัว กับ ตน”. **วารสารดำรงวิชาการ**, 11(2), 237-256.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2507). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- _____ . (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์ติ้ง.
- _____ . (2546). **ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์ติ้ง.
- _____ . (2550). **พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์ติ้ง.
- ราตรี ธีนวารช. (2541). **การศึกษาคำในศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหง มหาราช**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เรื่องเดช ปิ่นเชื่อนขัติย์. (2525). **ภาษาถิ่นตระกูลไทย**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรีสุนทรโวหาร, พระยา. (2521). **มูลบทบรรพกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

- ศิลปากร, กรม. (2504). **จินตามณีเล่ม 1-2 กับบันทึกเรื่องหนังสือจินตามณี ฉบับพระเจ้าบรมโกศ**. กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2507). **ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2535-2507**. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำครุสภา.
- _____. (2541). **พจนานุกรม (ร.ศ.120)**. กรุงเทพฯ: ครุสภาลาดพร้าว.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2560). **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุริยา รัตน์กุล. (2537). **ข, ข หายไปไหน ?**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Benedict, P. K. (1975). **Austro-Thai: Language and Culture with a Glossary of Roots**. New Haven: HRAF Press.
- Bloomfield, L. (1964). **Language**. Delhi: Motilal Banarsidass.
- Brown, J. M. (1965). **From Ancient Thai to Modern Dialects**. Bangkok: The Social Science Association Press of Thailand.
- Campbell, L. (2006). **Historical Linguistics: An Introduction**. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Chamberlain, J. R. (1977). **An Introduction to Proto-Tai Zoology**. Ph.D. dissertation, University of Michigan.
- Gedney, W. J. (1947). **Indic Loanwords in Spoken Thai**. Ann Arbo: University Microfilm.
- Harris, J. G. (1975). "A Comparative Word List of Three Tai Nüa Dialects," in **Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney**. Ed. by Jimmy G. Harris and James R. Chamberlain. Bangkok: Central Institute of English Language, Office of State Universities, p. 202-230.
- Khanitthan, Wilaiwan. (1973). **The Influence of Siamese on Five Lao Dialects**. Ph.D. dissertation, University of Michigan.
- Li, Fang-Kuei. (1965). "The Tai and the Kam-Sui Languages,". **Lingua**, 14: 148-179.
- _____. (1977). **A Handbook of Comparative Tai**. Hawaii: The University Press of Hawaii.

Low, J. (1828). **A Grammar of the Thai or Siamese Language**. Calcutta:
Baptist Mission Press.

Manomaivibool, Prapin. (1975). **A Study of Sino-Thai Lexical Correspondences**.
Ph.D. dissertation, University of Washington.

Ngamsutdi, Chinda. (1993). **A Study of Sanskrit Loanwords in Thai and
Tagalog**. Ph.D. dissertation, University of the Philippines.

Pāṇini. (1977). **The Aṣṭādhyāyī of Pāṇini Volume II**. Edited and Translated
into English by ŚrīŚa Chandra Vasu. Delhi: Motilal Banarsidass.

Pittayaporn, Pittayawat. (2009). **The Phonology of Proto-Tai**. Ph.D.
dissertation, Cornell University.

Sarawit, M. E. (1973). **The Proto-Tai Vowel System**. Ph.D. dissertation,
University of Michigan, Ann Arbor.

.....